

Taustteave

Eesti vabauhendused on sarnase ajalooga riikide võrdluses oma elujõulisuse poolest esirinnas – parimal järjel on vabakonna tugistruktuurid (eelkõige maakondlikud arenduskeskused), pidevalt kehvemal aga tegutsemisvõimekus ja majanduslik elujõulisus.

Kodanikuühiskonna arengukava 2011-2014 eesmärgiks seati, et riik ja kohalikud omavalitsused toetavad vabauhenduste tegevust ja kodanikuühendused ise on tegevus-, koostöö- ja jätkusuutlikud ning sotsiaalsete muutuste algatajad-elluvijad. Selleks sai kirja vabauhendustele riigieelarvest rahastamise juhendmaterjal, tööd on tehtud õiguskeskkonna analüüsiga ja esitatud ettepanekuid õigusaktide muudatuseks. Kodanikuühiskonna Sihtkapital on kohaliku kodanikuühiskonna toetusfondina end kinnitanud ja MAK konsultantide najal pakub riik vabauhendustele tuge. Vabauhendused nõustavad, koolitavad ja teevad koostööd ka ise oma võrgustikes.

Vabauhenduste võimekuse võtmeküsimusteks on esiteks suutlikkus koondada ja otstarbekalt kasutada oma tegevusteks ressursse – inimesi, teadmisi, lahendusi, raha, teiseks võimekus olla avatud sihtrühmade ja liikmete osalemiseks.

Napp on omatulu teenimise oskus ja vähene julgus rahastamisvormi mitmekesistada. Annetuste kogumist ega omatulu teenimist ei võeta tõsise alternatiivina avaliku sektori toetustele – piisavalt ei tegeleta annetajate hulga kasvatamisega, ei otsita põnevamaid annetuste kogumise vorme ega kasutata ühisrahastust (Hooandja) või annetuskeskkondi. Vähekasutatud ressursiks on vabatahtlike kaasamine, aga probleeme on ka toimiva vabatahtlike juhendamise ja motiveerimisega. Muutust on vaja tegutsemisviisides ja mõttemallides, aga ka õiguskeskkonnas, mis saab olla soosivam erasektori ressurside kaasamisel.

Organisatsioonid vajavad võimekaid inimesi, kes tahavad ühiskonnas või kogukonnas oluliste kitsaskohtadega tegeleda ning oskavad leida ja kasutada vabauhenduse töö efektiivseks juhtimiseks häid lahendusi. Järelekasvu ja heade juhtide puudumise üle kurdavad paljud, olemasolevad juhid on hädas oma organisatsiooni mõju mõtestamise ja sihistamisega. Tõsiseltvõetavust ja usaldust vabauhenduste ja kolmanda sektori suhtes laiemalt parandaks ühenduste tugevam sisedemokraatia, sh. vastutus ja läbipaistvus, mis omakorda võiks suurendada osalemist kogukondades.

Õigusruum ei toeta üheselt vabauhenduste omatulu teenimist ja toetub pigem uskumusele, et vabauhendused peavadki tegutsema annetuste, liikmemaksude ja avaliku sektori toetustest. Annetamist võiks soosida selgem ja läbimõeldum tulumaksusoodustuste andmise kord, maksuvaba annetamise piirmäärad, vabatahtlike kaasamist nende kulude katmisega seonduva ülevaatamine, ja sotsiaalset ettevõtlust tegutsemisvormi tunnustamine ja selle erisustega arvestamine nii maksupoliitikas kui toetamise tingimustes.

Vabakonda avaliku või eraraha suunamisel on tähtis, et see oleks läbipaistev ja rahasüstist või toetusest oleks maksimaalne kasu. Riigieelarvest rahastamise juhendmaterjal aitas mõtestada hea rahastamise põhimõtted, kuid praktikad pole veel praktikad paranenud – projektikonkursid on kohati läbipaistmatud, tegevustoetust antakse projektitoetuse nime all, ei taheta loobuda "poliitilisest rahastusest" ning head tavad ei ole jõudnud ka kohalikesse omavalitsustesse. Kodanikuühiskonna sihtkapital on arengut toetava fondina end tõestanud, aga vajab sisendit toetuskeemide strateegilisemaks suunamiseks.

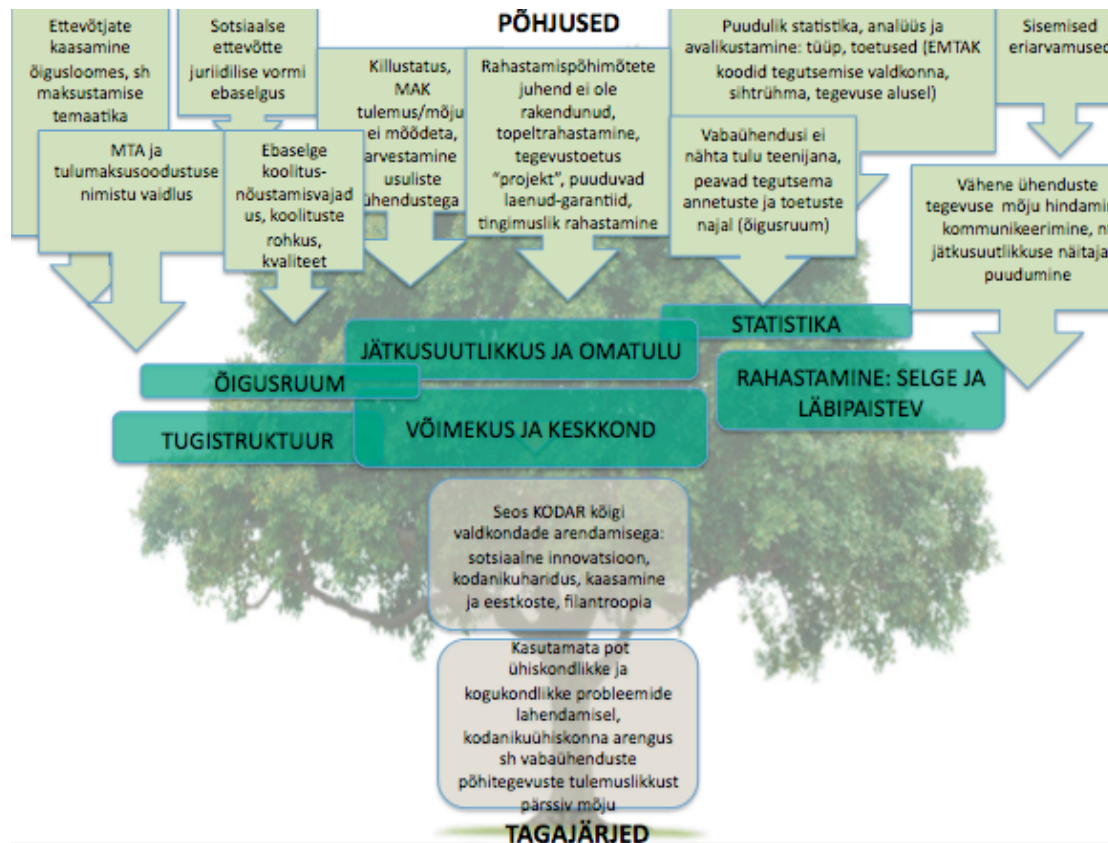
Kuigi vabauhenduste tugiteenused toimuvad, ei ole teada, kas MAKide, katusorganisatsioonide, ka rahastajate ja ministeeriumide pakutu (teave, nõustamine, koolitus) vastab vabauhenduste vajadustele. Kasutamata on sektoritevahelise koostöö potentsiaal, mis aitaks leida uusi ja mõjusamaid lahendusi võimekuste tõstmiseks – kas siis eestkoste- ja juhtimissuutlikkuse, või teenuste osutamises osalemiseks. Olemasolevate tugiteenuste mõju (aga ka koosmõju) on vähe hinnatud ja ka kodanikuühendusi puudutavad andmed (sh statistika) ei ole piisav, et selle alusel hinnata tehtut ja planeerida sektori arengut.

Küsimused, millele võiks keskenduda:

- 1) Kuidas tagada kodanikualgatust ja vabauhenduste arengut toetavad rahastusprogrammid? Mida on vaja toetada ja kuidas (näiteks doonorite tegevuse fookustamine)?

KODAR 2015-2020 konsultatsioonid
Kodanikuühenduste tegutsemisvõimekus ja -keskkond

- 2) Millist tuge vajavad vabaühendused efektiivsemaks tegutsemiseks ja mida oleks vaja selleks, et koolitus-, nõustamis- ja informatsiooniteenused pakuksid kodanikuaktiivsuse tõusuks ja vabaühenduste elujõulisusele tõhusalt tuge?
- 3) Millised muudatused õigusruumis on vajalikud ja võimalikud selleks, et paraneks vabaühenduste võimalused ja võimekus ressursse koguda ja hoida?

?

**SINU KOLM IDEED, KUIDAS ARENDADA
KODANIKUÜHENDUSTE TEGUTSEMISVÕIMEKUST JA -KESKKONDA**